

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Оскілко Олексій Олегович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК УЧАСНИКІВ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН	66
Павлова Вікторія Георгіївна ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВО НА ОBOB'ЯЗКOVУ ЧАСТКУ У СПАДЩИНІ	69
Токарева Віра Олександрівна ЗЛОВЖИВАННЯ ПЕРСОНАЛЬНИМИ ДАНИМИ ПІД ЧАС ВИБОРІВ: НА ПРИКЛАДІ FACEBOOK	71
Мельник Олександр Володимирович ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ УСИНОВЛЕНИХ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ	74
Фасій Богдан Володимирович ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ДИСПОЗИТИВНОГО МЕТОДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	78
Шамота Олександр Володимирович ПРОБЛЕМАТИКА ЗАХИСТУ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	80
Бойченко Ростислав Сергійович ДО ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ І ЗАХИСТУ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	82
Брага Аліна Анатоліївна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО СПАДКУВАННЯ В СІМЕЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ...	85
Вовчок Руслан Володимирович ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ЕПОХУ СТРИМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	88
Герсак Віталій Анатолійович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ СПАДЩИНИ	91
Гнатенко Сергій Сергійович ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА НА НАДАННЯ ПОСЛУГ З ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ	94
Гнатюк Дмитро Володимирович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИПИНЕННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	97
Дворнікова Анна Юрійвна ПРОБЛЕМИ ВТРУЧАННЯ У ПРАВО НА МИРНЕ ВОЛОДІННЯ ПРИ УСУНЕННІ ПЕРЕШКОД У КОРИСТУВАННІ ТА РОЗПОРЯДЖЕННІ МАЙНОМ	100
Кочіашвілі Альберт Давидович ЩОДО ДОРЕЧНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАТЕГОРІЇ РИЗИКУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ НЕПЕРЕДБАЧУВАНИХ УМОВ	103
Мельничук Олександр Миколайович ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ	106
Мусієнко Андрій Юрійович ВИТРЕБУВАННЯ НЕЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ ІЗ ЧУЖОГО НЕЗАКОННОГО ВОЛОДІННЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ	108
Павленко Микола Вадимович ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМ З ЦИВІЛЬНОГО СЕКТОРУ	111
Рябенко Вікторія Олександрівна ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД ВЕРБУВАННЯ ФСБ У СОЦМЕРЕЖІ «ТЕЛЕГРАМ»	113

2. Cambridge Analytica Uncovered: Secret filming reveals election tricks. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mpbeOCKZFfQ>
3. Cambridge Analytica: Undercover Secrets of Trump's Data Firm. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cy-9iciNF1A>
4. Spotlight: Big Brother is Watching. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xYjDvx6PgyI>
5. Mad Men to Math Men. Web Summit 2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=L6PWrsr-44E>
6. Вестбі Дж. «Великий злам»: Cambride Analytica – тільки вершина айсберга. URL: <https://www.amnesty.org.ua/velykyj-zlam/>
7. The Power of Big Data and Psychographics. 2016 Concordia Annual Summit. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=n8Dd5aVXLCc>
8. Cambridge Analytica Uncovered: Secret filming reveals election tricks. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mpbeOCKZFfQ>
9. Cadwalladr C. 'I made Steve Bannon's psychological warfare tool': meet the data war whistleblower. URL: https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/data-war-whistleblower-christopher-wylie-faceook-nix-bannon-trump?CMP=share_btn_tw
10. AOC grills Facebook CEO Mark Zuckerberg on Cambridge Analytica and campaign ads. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=G272R50v6ww>
11. Cadwalladr C. Facebook's role in Brexit – and the threat to democracy. URL: <https://m.youtube.com/watch?v=OQSMr-3GGvQ&pp=ygUPVGvkIHRhbGsgYnJleGl0>

Ключові слова: персональні дані, зловживання персональними даними, виборчі кампанії, психографічне таргетування, мікротаргетинг, виборча маніпуляція, цифрова ідентичність, захист персональних даних.

Keywords: military personnel, civil law, contract, obligations, contractual obligations, civil relations, contractual relations, performance of obligations.

Мельник Олександр Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ УСИНОВЛЕНИХ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ

У сучасних умовах глобалізації та зростаючої мобільності населення все більшого значення набуває питання міждержавного усиновлення. Усиновлення іноземними громадянами дітей, які є громадянами України, є не лише правовим актом, а й глибоко етичним та соціальним процесом, що торкається фундаментальних прав дитини. Особливого значення в цьому контексті набуває захист особистих немайнових прав усиновлених дітей, зокрема права на ім'я, на особи-

сту ідентичність, на збереження контактів з біологічною сім'єю (у передбачених законом випадках), а також права на знання свого походження.

Правове регулювання таких відносин потребує особливої уваги, адже на перетині українського законодавства та норм міжнародного права виникають складні юридичні колізії та практичні виклики. Не менш важливим є й питання ефективності механізмів захисту прав дитини після її переміщення за межі України, де здійснення контролю та моніторингу дотримання прав може бути ускладненим.

Право на індивідуальність також передбачене статтею 300 Цивільного кодексу України. У цій нормі зазначено, що кожна фізична особа має право зберігати свою національну, культурну, релігійну та мовну самобутність, а також вільно обирати форми та способи виявлення власної індивідуальності, за умови, що вони не суперечать закону та моральним принципам суспільства. Порівняння цієї статті з положеннями статті 283 Сімейного кодексу України дозволяє дійти деяких висновків:

а) індивідуальність дитини як особи визначається через її національну, культурну, релігійну та мовну самобутність. Однак, у поняття індивідуальності також входять такі важливі аспекти, як світогляд та професійна самобутність, які не охоплені положеннями статті 300 ЦК України;

б) щодо усиновленої дитини законодавчо закріплене лише право на збереження національної ідентичності, що залишає поза увагою інші значущі складові її особистості;

в) норми сімейного права України гарантують право на збереження національної ідентичності виключно дітям, яких усиновлюють іноземні громадяни. Це створює елементи дискримінації, адже в Україні проживає понад сто національностей, представники яких мають українське громадянство. Усиновлення ними дітей здійснюється за загальними правилами, що потребує окремого правового врегулювання реалізації права дитини на індивідуальність у таких сім'ях. Схожі питання виникають і у випадках усиновлення дитини, яка належить до іншої національної, культурної чи релігійної спільноти, українською родиною.

Окреслені аспекти демонструють необхідність вдосконалення нормативного регулювання здійснення усиновленою дитиною свого особистого немайнового права на індивідуальність. Так, главу 18 СК України «Усиновлення» слід доповнити статтею, яка б містила перелік особистих немайнових прав усиновленої дитини із зазначенням особливостей їх змісту, реалізації, охорони та захисту. Зокрема, у даній статті варто закріпити право усиновленої дитини на інформацію щодо свого походження, у тому числі й національної приналежності. Окрім іншого, дане право має тісний органічний зв'язок з правом на індивідуальність – як особистим немайновим правом усиновленої дитини на збереження в умовах нової сім'ї своєї національної, культурної, релігійної, мовної, світоглядної ідентичності, на прояв своєї особистості у межах, які не заборонені законом та суспільною мораллю.

Усиновлена дитина має право на захист своїх прав та інтересів, зокрема – можливість самостійно звертатися до суду після досягнення 14-річного віку. Це право включає і можливість захищати себе від можливих порушень з боку усиновлювачів. З огляду на чутливий характер сімейних спорів, доцільно розглянути впровадження медіації як альтернативного способу їх вирішення. Така процедура має низку переваг, зокрема спрямованість на досягнення компромісу та збереження сімейних відносин, що особливо важливо в контексті виховання дитини. Медіація може застосовуватися до різноманітних конфліктів, у тому числі й сімейних.

Особливу увагу слід приділити забезпеченню особистих немайнових прав усиновлених дітей з інвалідністю. Дослідження свідчать про те, що більшість дітей, які перебувають на обліку в очікуванні усиновлення, мають певні проблеми зі здоров'ям. Під час процедури усиновлення кандидатів в усиновлювачі під підпис ознайомлюють із медичним станом дитини, що має важливе юридичне значення. Так, згідно з частиною 1 статті 238 Сімейного кодексу України, підставою для скасування усиновлення може бути виявлення у дитини психічної хвороби, недомства або іншого тяжкого невиліковного захворювання, про яке усиновлювач не був і не міг бути поінформований на момент усиновлення.

Водночас дитина з інвалідністю, яка залишилася без батьківського піклування, має такі ж права на сімейне виховання, турботу та любов, як і будь-яка інша дитина. Особи, які мають намір усиновити таку дитину, повинні відповідати підвищеним психологічним критеріям, що гарантуватимуть їхню готовність до догляду та виховання в особливих умовах.

На нашу думку, під час підготовки до усиновлення дитини з інвалідністю доцільно складати попередній план мінімального необхідного догляду. Такий план має включати розрахунок фінансових витрат, часових ресурсів та інших необхідних умов, які забезпечать належний догляд за конкретною дитиною з урахуванням її індивідуальних потреб. Проведення такої підготовки дозволить потенційним усиновлювачам реально оцінити свої можливості щодо здійснення належного піклування, а також запобігти проблемам у подальшому процесі усиновлення.

Таким чином, дитина з інвалідністю, яка була усиновлена, має право на спеціальний догляд, зумовлений її станом здоров'я. Для належної реалізації цього права, законодавство України – зокрема Закон України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам» – передбачає надання відповідної допомоги усиновлювачам таких дітей на рівні з біологічними батьками.

З огляду на викладене, можна сформулювати низку висновків і пропозицій:

По-перше, право дитини на вільне висловлення своїх поглядів реалізується, зокрема, через надання згоди на усиновлення, зміну імені чи внесення до запису актів цивільного стану даних про усиновлювачів як батьків (якщо дитина досягла 7-річного віку). Згода дитини повинна бути висловлена особисто – усно або письмово, якщо це можливо, – та обов'язково за участі професійного психоло-

га. Останній має надати експертний висновок про здатність дитини усвідомити суть усиновлення та його наслідки, а також про її справжнє ставлення до майбутніх усиновлювачів. Такий висновок варто розглядати як додаткову гарантію реалізації права дитини на вільне вираження своїх думок.

По-друге, право дитини, яка була усиновлена, на свободу думки, совісті та релігії означає її здатність вільно формувати власну особистість, внутрішній світ, світогляд і систему цінностей. Усиновлювачі можуть обмежити реалізацію цього права лише у випадках, коли існує реальна загроза життю, здоров'ю дитини або її правам та інтересам.

По-третє, право на індивідуальність для усиновленої дитини є особистим немайновим правом, яке гарантує збереження в новій родині її національної, культурної, релігійної, мовної та світоглядної ідентичності. Це право включає можливість вільно проявляти свою особистість у межах, визначених законом і моральними засадами суспільства.

По-четверте, право на особисте життя виникає у дитини тоді, коли вона здатна самостійно визначати його зміст і межі, встановлювати, хто і на яких умовах може мати до нього доступ, зокрема й усиновлювачі. Обмеження цього права з боку дорослих можливе лише в інтересах дитини.

По-п'яте, усиновлена дитина має право на виховання без насильства. Для боротьби з випадками жорстокого поводження необхідно розглянути можливість скасування таємниці усиновлення та створення ефективної системи професійного психолого-педагогічного супроводу для сімей, у яких виховуються усиновлені діти.

По-шосте, право дитини на захист може бути реалізоване повніше через впровадження медіації як альтернативної процедури вирішення сімейно-правових конфліктів.

По-сьоме, на етапі підготовки до усиновлення дитини з інвалідністю обов'язковим є складання адаптованого плану догляду, в якому мають бути зафіксовані реальні потреби дитини. Зміст цього плану необхідно довести до відома майбутніх усиновлювачів для забезпечення повної поінформованості та підвищення рівня відповідальності

Ключові слова: міждержавне усиновлення, права дитини, національна ідентичність, міжнародне право, особисті немайнові права, усиновлення дітей з інвалідністю, медіація в сімейних справах.

Keywords: intercountry adoption, children's rights, national identity, international law, non-property personal rights, adoption of children with disabilities, mediation in family disputes.